

Mottagare
Regeringskansliet
Finansdepartementet
E-post
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Ökad och rättvis tillgång till data – kompletterande bestämmelser till EU:s dataförordning (SOU 2025:118)

Vetenskapsrådet har granskat utredningens förslag utifrån sitt uppdrag att ge stöd till grundläggande forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom samtliga vetenskapsområden samt de särskilda uppgifter som myndigheten har i sin roll som forskningsfinansiär och forskningspolitisk rådgivare och som ansvarig för kommunikationssystemet Swedish University Computer Network (SUNET).

Vetenskapsrådets ställningstaganden

Vetenskapsrådet har övergripande inga synpunkter på förslagen. Myndigheten uppfattar att utredningen i sig är teknisk och förvaltningsinriktad. Vad gäller specifikt forskning och forskningens förutsättningar bedömer inte Vetenskapsrådet att utredningens förslag påverkar dessa i någon större grad. Det finns dock vissa aspekter där Vetenskapsrådet vill lämna särskilda kommenterar.

Avseende utredningens påverkan på forskningens förutsättningar, kapitel 3.4.5 i utredningen

Utredningen föreslår kompletterande bestämmelser till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/2854 av den 13 december 2023 om harmoniserade regler för skälig åtkomst till och användning av data (EU:s dataförordning) vars syfte är att öka tillgången till data genererad av uppkopplade produkter (IoT) och molntjänster för att stimulera innovation och konkurrenskraft. De kompletterande regler som föreslås av utredningen berör främst det administrativa genomförandet som utseende av tillsynsmyndighet, sanktionssystem och stöd vid krissituationer. Vad gäller specifikt forskning och forskningens förutsättningar bedömer Vetenskapsrådet att dessa inte påverkas i någon större grad av förslagen.

Vetenskapsrådet noterar att det i kapitel V i EU:s dataförordning återfinns en möjlighet för offentliga organ att begära tillgång till data från företag om

exceptionella förutsättningar som allmänt nödläge eller att det saknas data för att myndigheten ska kunna utföra en uppgift de är skyldiga att utföra. Vetenskapsrådet ser positivt på att dessa data enligt artikel 21 även kan lämnas vidare till forskning även om det praktiska utrymmet för detta torde vara begränsat. Myndigheten noterar också att EU:s dataskyddsförordning (GDPR) redan i artikel 5.1 (b) stipulerar att vidarebehandling av personuppgifter för forskning aldrig ska anses vara oförenligt med det ursprungliga ändamålet och man kan därför undra vilken betydelse artikel 21.1 (a) i Dataförordningen egentligen i praktiken har och hur de två lagstiftningarna förhåller sig till varandra. GDPR är beslutad med stöd av artikel 16 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) som reglerar skydd för fysiska personer. EU:s dataförordningen är beslutad med stöd av artikel 114 FEUF, som ger unionen rätt att besluta om regler för att främja den inre marknaden. Regelverken har således olika utgångspunkter men ska oavsett tillämpas på samma aktörer. Vetenskapsrådet bedömer att det finns utrymme för att dessa lagstiftningar som båda ska tillämpas på samma område riskerar skapa osäkerhet och administrativa hinder om det inte mer konkret tydliggörs hur regelverken inbördes påverkar varandra.

Vetenskapsrådet håller vidare med om utredningens slutsatser i 8.5.4 att olika regelverk på EU-nivå använder samma begrepp, som till exempel ”data” på olika sätt och att detta skapar osäkerhet och administrativa hinder för aktörer som har att hantera data, såsom inom ramen för forskning.

Avseende frågan om interoperabilitet

Vetenskapsrådet vill understryka att interoperabilitet många gånger är en av de viktigaste förutsättningarna för att data ska kunna vidareanvändas, bland annat för forskning. Att data är interoperabla innebär inte endast att data är jämförbar och uttryckt i samma format utan även att det finns tekniska och organisatoriska regelverk som säkerställer och möjliggör detta. I utredningen konstateras i avsnitt 8.5.2 att artikel 75.11 i EHDS-förordningen stadgar att medlemsstaterna och kommissionen ska sträva efter att säkerställa att interoperabilitet mellan e-hälsodataområdet och andra dataområden. Vetenskapsrådet vill understryka vikten av detta och det därför också är mycket viktigt att krav kring interoperabilitet formuleras på EU-nivå genom nationell samverkan för att undvika fragmentering på området.

Yttrandet har fattats av ställföreträdande generaldirektören Jan Bolin efter föredragning av Per Bergstrand. Vid den slutliga handläggningen har även chefsjuristen Victoria Söderqvist deltagit.

Jan Bolin
Ställföreträdande generaldirektör

Per Bergstrand
Jurist

Kopia:

fi.ofa.dof.remisser@regeringskansliet.se

Utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Myndighetshandläggare:

Katarina.nordqvist@regeringskansliet.se

Per-erik.yngwe@regeringskansliet.se